بی‌اثربودن آیین‌نامه زندان‌ها

افزایش مجرم و پدیده‌ای به نام کف‌خوابی در زندان

نسترن فرخه: پدیده کف‌خوابی در زندان، بارها توسط فعالان حقوق بشری یا زندانیان سیاسی و غیرسیاسی شنیده شده بود که با تکذیب‌هایی روبه‌رو می‌شد اما در روزهای گذشته غلامعلی محمدی، رئیس سازمان زندان‌ها، در میان صحبت‌هایش آن را تا حدودی تأیید کرده و گفته بود؛ در بعضی از زندان‌ها، تعداد تخت‌های ما متناسب با تعداد زندانیان است و در برخی از زندان‌ها تعداد زندانیان کمتر از تخت است و در برخی از زندان‌ها تعداد زندانیان بیشتر از تخت است که در این زندان‌ها اولویت را توسعه زندان‌ها و تعدیل جمعیت کیفری گذاشتیم.

اما وجود بیش از ظرفیت زندانی در زندان‌ها را همچنان بسیاری از فعالان حقوقی تأیید می‌کنند، درصورتی‌که طبق آیین‌نامه زندان‌ها تعداد تخت در هر متر اتاق و امکانات رفاهی موردنیاز کامل عنوان شده ولی در برخی مواقع به آن توجهی نمی‌شود. نعمت احمدی‌نسب، وکیل پایه‌یک دادگستری هم به این نکته اشاره می‌کند که در زندان‌های تهران و کل کشور سرانه‌ای که در قانون و آیین‌نامه آمده رعایت نمی‌شود. مثلا دو، سه برابر جمعیت معین‌شده، زندانی نگهداری می‌کنند. حتی علی نجفی‌توانا، جرم‌شناس و آسیب‌شناس هم طی بازدیدهایی که از زندان داشته بیان می‌کند؛ در یک اتاق ۲۰ تا ۲۵ نفر زندگی می‌کردند، به شکلی کنار هم گنجانده می‌شدند که به‌صورت کتابی کنار هم می‌خوابیدند و اگر نصف شب برای دستشویی از جا بلند می‌شدند، شاید جایشان پر می‌شد. ما حجم زیادی زندانی در کشور داریم که به شکل استانداردی نگهداری نمی‌شوند.

سرانه تعداد زندانی‌ها در زندان رعایت نمی‌شود

نعمت احمدی‌نسب، وکیل پایه یک دادگستری عضو کانون وکلای مرکز، با اشاره به نبود امکانات کافی رفاهی در زندان‌ها، و موضوعی مانند کف‌خوابی در سلول‌ها به دلیل نبود جای کافی برای زندانی‌ها، به «شرق» می‌گوید: توجه کنید که آیین‌نامه زندان‌ها پربار است و از این جهت مشکلی نداریم. مثلا طبق این آیین‌نامه، از لحظه ورود زندانی به زندان، تمام بیماری‌های او باید بررسی شود، در کنار این تفکیک بند داریم، حق استفاده از رادیو و تلویزیون، حق ملاقات با خانواده و حتی حق استفاده از ملاقات‌های شرعی لحاظ شده، درواقع حقوق مشخصی دارند که البته گاهی رعایت نمی‌شود. درباره تعداد تخت‌های هر سلول تعاریف دقیق داریم، اما در زندان‌های تهران و کل کشور سرانه‌ای که در قانون و آیین‌نامه آمده رعایت نمی‌شود؛ مثلا دو، سه برابر جمعیت معین‌شده، زندانی نگهداری می‌کنند. اخیرا هم رئیس سازمان زندان‌ها تأیید کرده کف‌خوابی در زندان داریم که این کم‌کاری و رعایت‌نشدن حقوق زندانی است.

بازداشتی‌ها در هیچ آماری نیستند

این وکیل ادامه می‌دهد: معمولا زندان‌ها را در اغلب کشورها، در مناطق دوردست احداث می‌کنند. مثلا زندان بزرگ در فشافویه است، یا زندان زنان در قرچک ورامین است که خود زندانی و زندانبان می‌گویند آنجا آخر دنیاست. درواقع آنجا اصلا برای زندان ساخته نشده بوده بلکه سوله‌ای بوده که بعدا زندان می‌شود. در کنار این مسائل ما تجربه اتفاقات کهریزک را داریم که در نیمه تاریک حقوق کشور خواهد ماند. در کنار این مسئله بازداشتگاه یا تحت‌نظرگاه هم قابل‌بحث است، در تمام کلانتری‌ها چنین جایی وجود دارد، قفسی با میله‌های فلزی که گوشه کلانتری است تا افراد بازداشت‌شده را آنجا یا در اتاقکی نگه دارند، در این تحت‌نظرگاه‌ها انواع جرم و مجرم وجود دارد که خود همین تأثیر منفی بر فردی که برای بار اول آنجا رفته، می‌گذارد؛ درواقع ترسشان می‌ریزد. همچنین گاهی با متهمی که خود اقرار می‌کند، مأموران بدترین رفتارها را می‌کنند و در بدترین شرایط او را نگه می‌دارند. فرض کنیم در تهران ۳۰ کلانتری داریم و معمولا شبی ۱۰، ۱۵ نفر تحت نظر هستند، حال این تعداد حدود ۳۰۰ نفری در هیچ آماری قرار ندارند و جزء آمار زندان هم نیستند، چون هنوز به آن مرحله نرسیده‌اند.

زندان‌ها بیشتر از ظرفیتشان زندانی دارند

احمدی درباره ظرفیت زندان‌ها می‌گوید: اغلب زندان‌های ما بیش از ظرفیتشان، زندانی نگهداری می‌کنند. درصورتی‌که در قانون آمده یک فرد چه مقدار جا و امکانات در زندان نیاز دارد ولی به این اشاره‌ای نشده که چه تعداد از جمعیت جامعه امکان دارد مجرم شود، چون این امری متغییر است. همین الان کشورهایی را داریم که اصلا زندان ندارند ولی ما طی این سال‌ها به تعداد زندان‌هایمان اضافه شده است.

از جمعیت کیفری جامعه تعداد کمتری به زندان می‌روند

علی نجفی‌توانا، جرم‌شناس و آسیب‌شناس، در گفت‌وگو با «شرق» در پاسخ به اینکه آیا باید بین مجرمان و جمعیت یک کشور تناسبی باشد، می‌گوید: در اول باید اشاره کنم که از میان جمعیت کیفری جامعه، بخشی حبس می‌شوند و بخشی با پرداخت دیه یا عفو روبه‌رو می‌شوند. در نتیجه درصد کمتری به زندان می‌روند و آمار جمعیت کیفری در جهان معمولا نسبت به بزهکاری واقعی کمتر است، در کشور ما آمار واقعی جرائم نسبت به آمار مجرمان شناخته‌شده بسیار بالاست، برای مثال دیده شده که شخصی برای سرقت دستگیر می‌شود، در اعترافات خود به بیش از ۱۰ یا حتی صد فقره سرقت اعتراف می‌کند که نشان می‌دهد آن شخص در جرائم قبلی دستگیر نشده است یا مسئولانی که سال‌ها مرتکب جرائمی مثل رشوه و اختلاس بودند ولی دستگیر نشدند. حال به‌طور معمول زندانی در تمام دنیا از صد هزار نفر بین هفت تا ۱۵ نفر باید باشد که در بعضی از کشورها مثل سوئد و هلند تعداد زندانی‌ها به حدی کم است که زندان‌ها را یا تعطیل کردند یا تبدیل به هتل و رستوران کردند اما در بعضی از کشورهای دیگر مثل آمریکا، فرانسه، انگلستان تعداد زندانی‌ها بیشتر است.

توانا ادامه می‌دهد: در بازدیدهایی که همراه دانشجوهایم از زندان داشتیم مشاهده می‌شود در یک اتاق ۲۰ تا ۲۵ نفر زندگی می‌کردند، به شکلی کنار هم گنجانده می‌شدند که به‌صورت کتابی کنار هم می‌خوابیدند و اگر نصف شب برای دستشویی از جا بلند می‌شدند، شاید جایشان پر می‌شد. ما حجم زیادی زندانی در کشور داریم که به شکل استانداردی نگهداری نمی‌شوند.

نگاهی به بخش‌نامه زندان‌ها

سازمان زندان‌ها درباره «حقوق زندانیان و بازداشت‌شدگان و رعایت جنبه‌های اسلامی، اخلاقی و انسانی در برخورد با آنان» سال گذشته بخش‌نامه‌ای صادر کرده است و در بخشی از آن اعلام کرده بود: سازمان زندان‌ها در ادامه رویکردهای تحولی در این مجموعه، بخش‌نامه‌ای را صادر کرده است که متضمن تقویت حقوق زندانیان و بازداشت‌شدگان و رعایت جنبه‌های اسلامی، اخلاقی و انسانی در برخورد با آنان است.

ممنوعیت شکنجه، رفتار تبعیض‌آمیز، اعمال سلیقه براساس نوع، جنس و سطح تمکن مالی زندانی

بند دیگر این بخش‌نامه که جزء مبسوط‌ترین و جامع‌ترین بخش‌های آن است، به موضوع رعایت کرامت انسانی متهمان و محکومان داخل زندان پرداخته است. در این بخش تصریح شده که با همه زندانیان یا بازداشت‌شدگان، نظر به کرامت ذاتی و ارزش انسانی‌شان باید با احترام رفتار شود. هرگونه شکنجه یا رفتار غیرانسانی و تحقیرآمیز و هرگونه تبعیض ناروا و اعمال سلایق شخصی و خودسرانه بر پایه نژاد، جنس، زبان، مذهب، باورهای سیاسی یا تمکن مالی، ممنوع است.

ایمنی و امنیت زندانیان، کارکنان زندان، ارائه‌دهندگان خدمات و بازدیدکنندگان از زندان، باید همواره تضمین شود. همچنین تأکید شده که حقوق متهمان در همه بازداشتگاه‌ها، باید با حداکثر استانداردها تأمین شود.

ممنوعیت تندخویی، دستبند و پابند و کوتاه‌کردن موی سر و صورت

در ادامه بند یادشده به موضوع حقوق عمومی زندانیان از قبیل ورزش، هواخوری، استحمام، آب گرم، لوازم بهداشتی، مطالعه، دسترسی به پزشک و غذای مناسب به‌صورت جامع پرداخته شده است. ضمنا تصریح شده که: ارتکاب رفتارهای سوء از قبیل تندخویی، رفتار و گفتار موهن و هرگونه آزار و شکنجه روانی و جسمی زندانیان و متهمان بازداشتی، مطلقا ممنوع بوده و موجب پیگرد انضباطی، انتظامی و کیفری خواهد بود.

همچنین دستور داده شده که: استفاده از دستبند و پابند در داخل بازداشتگاه‌ها ممنوع است؛ مگر آنکه متهم دارای حالت خطرناک باشد و بیم خودزنی یا آزار دیگران وجود داشته باشد. کوتاه‌کردن بیش از معمول موی سر و صورت بدون رضایت زندانی نیز ممنوع اعلام شده است.

تسهیلات ویژه برای زندانیان زن، زنان باردار، مادران و اقلیت‌های دینی

در ادامه این بند ضمن تأکید بر رعایت عدالت در شیوه و نحوه توزیع و نوع غذا برای متهمان، تسهیلاتی برای زنان باردار، مادران و زندانیان بیمار در نظر گرفته شده؛ به‌گونه‌ای که مسئولان زندان را مکلف کرده زندانیان بیمار، زنان باردار، طفل شیرخوار و مادر او تحت رژیم خاص غذایی قرار بگیرند.

همچنین تصریح شده که مادران زندانی می‌توانند فرزند شیرخوار خود را تا دوسالگی در زندان نگهداری کنند و افزایش مدت مذکور تا سقف شش سال با رعایت ضوابط مربوط امکان‌پذیر است.

زندان، مکلف به تهیه وسایل بهداشتی برای زندانیان زن و تغذیه مناسب برای مادران زندانی و اطفال همراه آنان است و رئیس زندان با همکاری سازمان‌های ذی‌صلاح باید تمهیدات لازم را برای دایرکردن مهدکودک در زندان فراهم کند تا اطفال دو تا شش سال با رضایت مادر یا در صورت اقتضای مصلحت طفل در آنجا تحت آموزش متناسب قرار گیرند.

در ادامه نیز ضمن مکلف‌کردن مسئولان زندان به ضدعفونی و سم‌پاشی، ایجاد تمهیدات برای مقابله با بیماری‌ها، لزوم واکسیناسیون همه زندانیان، تعویض ملحفه‌ها و پتوها و... در موعدهای زمانی کوتاه به حقوق متهمان اقلیت‌های دینی پرداخته شده و ضمن تصریح بر برخورداری آنان از همه امکانات و حقوق سایر متهمان، تأکید شده: بازداشت‌شدگان اقلیت‌های دینی شناخته‌شده در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران می‌توانند یک جلد کتاب مقدس خود را در اختیار داشته باشند.

ممنوعیت اجبار استفاده از پوشش چادر برای زنان؛ تسهیلات برای متهمان سیاسی و مطبوعاتی

این ابلاغیه در ادامه نیز تسهیلاتی برای بانوان و محکومان جرائم سیاسی و مطبوعاتی قائل شده و تصریح کرده است: در موارد اعزام به خارج از زندان، الزام زنان به استفاده از چادر یا الزام متهمان جرائم سیاسی و مطبوعاتی، متهمان جرائم مالی (حقوقی) و افراد زیر ۱۸ سال تمام شمسی به پوشیدن لباس متحدالشکل زندان، ممنوع است.

تبیین حقوق زندانیان انفرادی

ازجمله دیگر بندهای مبسوط دستورالعمل سازمان زندان‌ها، تبیین و احصای حقوق متهمان در بند انفرادی یا حین جداسازی آنان است. چنان‌که تصریح شده است: جداسازی‌ها به علت ارتکاب تخلف و با وجود قراینی دال بر وجود حالت خطرناک (با رعایت ضوابط مفصلی که در متن ابلاغیه آمده) در مرحله اول حداکثر ۱۰ روز و در مرحله دوم حداکثر ۱۵ روز باشد.

ضمن آنکه لازم است زندانی در این شرایط نیز به‌صورت روزانه از ملاقات با پزشک یا مسئول بهداری، استحمام، کتاب‌خوانی، مشاوره روان‌شناس یا روحانی مؤسسه و همچنین از هواخوری (حداقل یک ساعت در روز) بهره‌مند باشد.

ممنوعیت زندان انفرادی برای زنان باردار و مادران همراه فرزند و تسهیلات برای متهمان جرائم سیاسی

در ادامه ابلاغیه مزبور تصریح شده است جداسازی یا نگهداری جداگانه در یک اتاق تک‌نفره (انفرادی) برای زنان باردار و زنان همراه فرزند، ممنوع است و همچنین برابر بند «ث» ماده ۶ قانون جرم سیاسی مصوب سال ۹۵ بازداشت و حبس به‌صورت انفرادی متهمان جرائم سیاسی ممنوع بوده، به‌جز در مواردی که مقام قضائی بیم تبانی بدهد یا آن را برای تکمیل تحقیقات لازم بداند که درهرحال مدت آن نباید از ۱۵ روز بیشتر شود.

یادداشت

حقوق زندانی چقدر است؟

مدیرکل حوزه ریاست سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور در خرداد سال جاری درباره میزان حقوق و دستمزد زندانیان گفته بود شورای حقوق و دستمزد این سازمان تابع قانون کار است. ایرنا نیز دراین‌باره نوشته بود: تصویری که از زندان در ذهن داریم، این است که زندانیان در اتاق‌هایی (سلول‌ها) نگهداری می‌شوند و هر یک تختی دارند که همیشه روی آن دراز می‌کشند و به اتفاقات گذشته فکر می‌کنند یا با دیگر هم‌بندی‌های خود مشغول دعوا هستند؛ اما شرایط زندانیان تغییر کرده است.

این تصویر کلیشه‌ای و ناقص با اقداماتی که اکنون در زندان‌ها انجام می‌شود، فاصله دارد؛ دیگر زندان فقط محل نگهداری زندانی برای گذران دوران حبس نیست بلکه متولیان زندان برای زندانیان برنامه‌هایی در جهت اشتغال و حرفه‌آموزی دارند و آنچنان که حجت‌الاسلام‌والمسلمین غلامحسین محسنی‌اژه‌ای پیش از این تأکید کرده است، زندانیان به‌ویژه افراد با دوران حبس طولانی‌مدت نباید عمرشان در زندان تلف شود؛ بنابراین باید در زندان حرفه‌ای بیاموزند و اشتغال داشته باشند. در سند تحول قضائی و برنامه تحولی قوه قضائیه نیز اشتغال و حرفه‌آموزی به‌طور جدی مورد توجه قرار گرفته است و طرح بامداد سازمان زندان‌ها (برنامه‌ریزی، اشتغال، مددجویان و دادگستری) در راستای اجرای سند تحول قضائی و با تأکید بر برون‌رفت از چالش‌های موجود و تدوین راهکارهای لازم برای کمک به زندانیان و خانواده آنها از فروردین سال جاری آغاز شده است.

این طرح با محوریت تحول زندان‌ها در زمینه «اشتغال مولد و پایدار» و «حرفه‌آموزی» زندانیان و خانواده آنان از زندان‌های استان گیلان کلید خورده است.

جامعه هدف طرح بامداد، زندانیان داخل زندان و زندانیان آزادشده و خانواده‌ها آنهاست و قرار است با این طرح، مددجویان مراکز نه‌فقط در دوران حبس بلکه با حرفه‌آموزی بتوانند پس از خروج از زندان نیز زمینه اشتغال مستمر خود را فراهم کنند. در این راستا، غلامعلی محمدی، رئیس سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور نیز ۳۰ اردیبهشت سال جاری در بازدید از ندامتگاه زنان استان تهران با اشاره به وضع تسهیلات مناسب از سوی مجلس در بودجه و عدم مالیات برای اشتغال در زندان‌ها گفت: خیران و کارآفرینان پای کار آمده‌اند؛ بنابراین با وجود این تسهیلات و برقراری دستمزدهای عادلانه، نباید مددجو بی‌کار باشد.

حقوق و دستمزد زندانیان شاغل چقدر است؟

علی رستمی، مدیرکل حوزه ریاست سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور و مدیرکل سابق زندان‌های استان تهران، درباره اشتغال زندانیان در گفت‌وگو با خبرنگار قضائی ایرنا گفت: پرداخت حقوق و دستمزد زندانیان با توجه به شرایط کارگاه‌های زندان در شورای اشتغال سازمان زندان‌ها تعیین می‌شود و درنهایت میزان آن به حدی خواهد بود که آنها بتوانند خانواده‌های خود در بیرون از زندان را تأمین کنند. وی با اشاره به ارتقای حقوق و دستمزد زندانیان ادامه داد: کارآفرینانی که قرار است سازمان زندان‌ها را در زمینه اشتغال زندانیان یاری دهند، این موضوع را باید مدنظر داشته باشند که میزان دستمزد زندانیان با کار ۲۵روزه در زندان در کارگاه‌ها بتواند بخشی از نیازهای خانواده آنها را پوشش دهد.

رستمی اظهار کرد: اکنون طرح حقوق و دستمزد زندانیان در استان گیلان به‌صورت آزمایشی درحال انجام است و قرار است این طرح در سایر استان‌ها نیز توسعه یابد.

مطابق ماده ۴۱ قانون کار، دستمزد کارگران باید بر پایه نرخ تورم و سبد هزینه زندگی خانوار کارگری تعیین شود. در سال جاری دستمزد روزانه کارگران یک‌میلیون‌و۳۹۳هزارو ۲۵۰ ریال اعلام شده است.

جدول ۴۳۱۰ • طراح: بیژن گورانی

افقی:

۱- قرابت- بی‌خردی- گرداگرد دهان ۲- اثرگذار- واحد پول صربستان- شریک زندگی ۳- مفصل لولایی دست و پا- حقه‌باز و فریبکار- شیار زمین زراعی ۴- چاشنی غذایی- دارای جنبه غیرمادی- وقت و هنگام ۵- پرتو- دارای نقوش گل‌های رنگارنگ ۶- درختی با گل‌های خوشه‌ای خوشبو- از ظروف غذاخوری- سودای ناله ۷- چو یار ... نماید شما نیاز کنید- عید اضحی- فیلسوف انگلیسی قرن بیستم ۸- ماه نو- نمایشنامه‌ای مذهبی به قلم علی موذنی- دورویی ۹- زین و برگ اسب- سوره نودونهم قرآن- مادر آذربایجانی ۱۰- قسمتی از پا- خرس بومی شرق آسیا- آواره ۱۱- محل شهادت دکتر چمران- معاینه پزشکی ۱۲- آهو- نیستان- مهم‌ترین بخش تنبان ۱۳- پراکنده- چراغ آویز تزیینی- به آرزو نرسیده ۱۴- راغب و خواهان- شهری کهن در کرانه سیردریا- از یاران امام حسین(ع) ۱۵- تنها- نوعی شیشه مقاوم در برابر گرما- غذایی از پیازداغ و کشک و گردو

عمودی:

۱- کارگاه نقاشی- پایداری در انجام کاری ۲- راوی خطبه فدک- قالی کوچک- ماده آرایشی ناخن ۳- مسابقه اتومبیل‌رانی در مسیر مستقیم- واجار- لغت‌شناس ۴- نقاب- پایتخت کشور بولیوی- گونه ۵- عرق‌کردن- از آلات موسیقی آذری ۶- دست عرب- طبل دوتایی- گلی که در مرداب می‌شکفد ۷- نام خدا در دین یهود- نتیجه و محصول- کیف ورزشی ۸- از مذاهب چهارگانه اهل سنت- دانه خوراکی مقوی- شجاع ۹- حیرت‌زده- از سبزی‌های خوردنی- زیرک ۱۰- نیم‌تنه ضخیم قدیمی- غاری زیبا و شگفت‌انگیز در زاهدان- مشعل جوشکاری ۱۱- نامه بلند- مرتعش ۱۲- انتها- کیسه بزرگ از پوست دباغی‌شده- مسیر تباهی و ضلالت ۱۳- ابله- بی‌خردی- درخت کریسمس ۱۴- از خط‌های زیبای اسلامی- ستاره‌شناس فرانسوی قرن هجدهم- از مشهورترین مکاتب نقاشی ژاپنی ۱۵- دارایی غیرمالی- آشفته و نابسامان

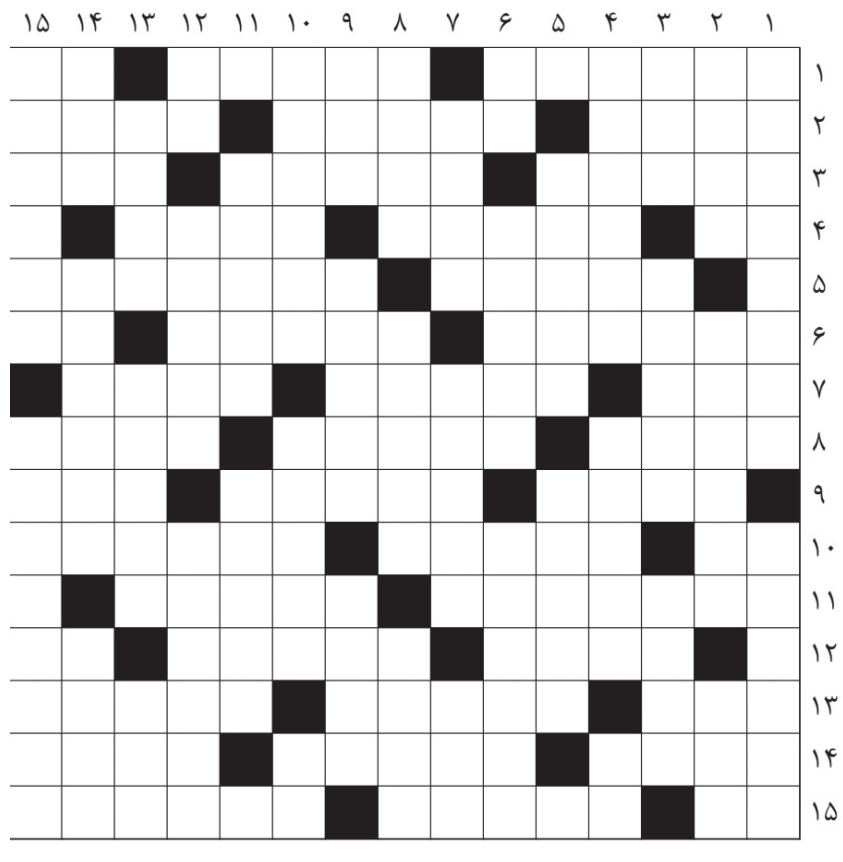

حل سودوکو سخت

۶	۲	۳	۸	۴	۷	۵	۱	۹
۵	۱	۷	۳	۶	۹	۴	۲	۸
۴	۹	۸	۱	۵	۲	۶	۷	۳
۲	۳	۶	۴	۸	۵	۱	۹	۷
۷	۸	۹	۲	۱	۶	۳	۴	۵
۱	۴	۵	۹	۷	۳	۲	۸	۶
۹	۵	۱	۶	۲	۸	۷	۳	۴
۸	۶	۴	۷	۳	۱	۹	۵	۲
۳	۷	۲	۵	۹	۴	۸	۶	۱

حل سودوکو ۳۳۰۵

۲	۹	۵	۱	۳	۴	۶	۷	۸
۴	۳	۸	۷	۶	۲	۹	۵	۱
۷	۶	۱	۵	۹	۸	۳	۲	۴
۳	۵	۴	۹	۸	۶	۷	۱	۲
۸	۱	۲	۳	۴	۷	۵	۶	۹
۶	۷	۹	۲	۱	۵	۴	۸	۳
۵	۲	۳	۸	۷	۹	۱	۴	۶
۹	۸	۶	۴	۵	۱	۲	۳	۷
۱	۴	۷	۶	۲	۳	۸	۹	۵

حل جدول ۴۳۰۹

	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱	ب	ا	ی	س	ت	■	م	ا	ل	و	ا	■	م	س	د
۲	س	ن	■	ب	ش	ک	ه	■	پ	ا	س	د	ا	ر	ی
۳	م	ع	ج	ز	ه	د	ر	م	ی	ل	ا	ن	■	ز	م
۴	ل	ک	ه	■	د	ی	ک	ر	■	د	ی	د	ن	ی	■
۵	■	ا	ی	ز	■	ه	ا	چ	ر	■	ش	ا	گ	ر	د
۶	م	س	د	و	د	■	ن	ا	س	ی	■	ن	و	ب	ل
۷	ا	■	ن	ز	ا	ع	■	ن	ت	ا	ج	■	ن	غ	ز
۸	ی	ا	■	ه	ن	ر	ی	■	م	ر	م	ی	■	ل	ن
۹	م	ر	غ	■	ا	و	ن	ک	■	و	ا	ک	س	■	د
۱۰	ل	س	ا	ن	■	س	ا	ل	م	■	ز	ر	ا	ف	ه
۱۱	ک	ب	ر	ی	ا	■	ل	ا	م	ا	■	و	ت	ر	■
۱۲	■	ا	ت	ا	ش	ه	■	ق	ا	ر	ی	■	ن	ی	ر
۱۳	ک	ر	■	س	ع	ی	د	ا	ر	د	و	ب	ا	د	ی
۱۴	ی	ا	د	ا	ی	ا	م	■	س	ک	و	ن	■	و	ز
۱۵	د	ن	ا	■	ا	ت	ی	ک	ت	■	ه	ز	ی	ن	ه

سودوکو سخت ۳۳۰۶

زمان پیشنهادی: ۴۰ دقیقه

قانون‌های حل جدول سودوکو:

۱- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.

۲- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

۵	۳						۷	
		۶		۵				۴
۹	۷				۸			
			۱	۲	۳	۴		
		۳				۹		
		۵	۹	۷	۴			
			۸				۳	۵
۳				۹		۸		
	۵						۹	۲

سودوکو ساده ۳۳۰۶

زمان پیشنهادی: ۲۰ دقیقه

سودوکو

سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عددهای بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.

		۶			۹		۴	۸
۵			۲				۷	
۸			۶		۴	۳		
	۴		۸	۳				
۶				۴				۱
				۶	۵		۲	
		۳	۵		۶			۷
	۶				۷			۹
۹	۷		۴			۱		